

Harry Olt:

Folklore och amatörism

SÖDERTÄLJE (LT) Svensk folkdansensemble hade premiär i Södertälje i våras. Nu kommer gruppen igen ikväll, onsdagen den 16 november, på Estrad efter en hel sommar på turné i Folkparkerna. Bakom initiativet ligger en viktig tanke om att amatörismen måste bli mer medveten om vårt folkloristiska arv. Tillkomsten av svensk folkdansensemble är en milstolpe, som många medvetna ser som en vidareutveckling av kraven under årtionden. Men vem ska satsa pengarna?

Ett av de vanligaste motargumenten i samband med kvalitetskrav på folkdansare, spelmän etc är att vederbörande är glädjedöda. Egendomligt nog sammanfaller den ursprungliga betydelsen av ordet 'delestant' med det italienska ordet för 'att glädja sig'. Men ser man på diskussionen så, så är det ingen idé att ens börja med den. Ingen vill döda någons dansglädje resp spelglädje. Nej, frågan är mycket allvarigare!

Glädjeförstörare är egentligen alla dessa bysnillen som tror sig utan vidare kunna komplettera folkloren. Vanligtvis har dessa människor en ytlig kännedom om vissa traditioner och gör sina tillägg och specialsteg i bästa välmening. De saknar tillräcklig självkritik och än mindre vet de något om källor och källkritik. Må det dock genast sägas att utan många aktiva människor så hade vi inte haft den chansen vi har idag: ännu kan folklore spåras rätt långt tillbaka till olika traditionsbärare.

Ut med folkloristerna!

I landet finns musikforskare och litteraturforskare — samt sent omider även dansforskare. Deras ekonomiska förutsättningar har inte varit goda. Här har t ex Sveriges Radio och Matts Arnbergs insamlingsverksamhet haft stor betydelse. Svenskt visarkiv kom till som en privat donation! Anders Zorn och Skansen.

Men nu finns faktiskt en modern generation yngre forskare som hoppas att deras arbete kan bilda grund för svensk folklore i framtiden. Upplivning av glömda traditioner i text-musik-rörelse. Vidareutbildning av dem som hållit ut under åren (det är ju inte något fel på entusiasmen, men kunskaperna är begränsade).

Ut med dem till amatörerna som 'glädder sig', så att den glädjen blir fördjupad. Har man en gång haft förmånen att studera in en riktigt gammal låt, så att man vågar lägga till egna utsirningar av grundmelodin, då har man lagt grunden för källkritik. Kort och gott, folkdansare, spelmän — och icke att för glömma sångare — kan genom kontakt med folkloristerna göra en verklig insats.

Folkloren är i fara! Situationen

har t o m ansetts vara så kritisk att en del har velat skjuta över arbetet till museerna. Just här har entusiasterna vägrat att vara med. Tag ett exempel, som jag personligen haft turen att följa på nära håll. En av landets finaste spelmän — Rjöas-Jonas — har sedan den klassiska skölningen han skaffat sig i Sverige och utomlands, medvetet fortsatt med utbildning av "spelmansämnen" i sin musikskola.

Under studieåren delade vi rum. De diskussioner vi hade för trettio (!) år sedan är ännu idag aktuella.

Bland landets musiker och musikpedagoger finns flera andra som Jonas. De för en ojämn reningskamp med masskulturens sätt att "mjölka farmor" — för att uttrycka sig drastiskt. Helt medvetet görs folkmusiken marknadsmässig istället för att låta den vara en inspirationskälla — och väg till identifikation!

Kulturpolitik och folklore

Under åren har man varnat för kulturpolitikens intresse för folkloren. Olyckskorparna har då dragit fram vissa propagandistiska översättningar i öst-blocket. Man har nästan fått intrycket att bara man satsar pengar på folkloren, så blir den automatiskt statspropaganda. Ett närliggande exempel på motsatsen är Svensk folkdansensemble. Arbetet för den borde noggrant beskrivas. Som alla med sinne för realiteter förstår, så

□ Amatördansare från danslaget Västbergaringen och dansare från Statens Dansskola ingår i Svensk Folkdansensemble.

Foto: Anders Andersson

räcker det i längden inte med en ensemble. Avslutningsvis några rader om en intressant debatt bland sovjetiska musikforskare och folklorister contra amatörerna där. Under flera år har man granskat sk folkloregruppers verksamhet ur vetenskaplig och även konstnärlig synpunkt (här bör tilläggas att forskarna och tonsättarna hör till samma förbund). Den ledande kritiken kom redan 1968 i V. Gussevs bok "Folklore och konstnärlig självverksamhet". Den centrala musiktidskriften "Sovjetskaja Muzika" förde diskussionen vidare. Man behandlade instrumentariet, nykomponerade danser, sätet att uppträda (bl a scentekniska krav som ställs på en folkloregrupp).

Ett särskilt problem låg i de olika etniska traditionerna, som de kringresande ensemblerna försökte återge. Uppmärksamma södertäljebor har på Estrad kunnat bevittna flera sådana försök — och jag hoppas — också insett begränsningen däri.

En svensk kulturpolitisk satsning på folkloren måste alltså kopplas samman med forskarnas

rön och pedagogernas arbete. I samband med de estniska kulturdagarna besökte sånggrupp "Laine" Södertälje och gav ett lyckat exempel på den nya satsningen i sin repertoar. Man har tillvaratagit ålderdomlig praxis för flerstämmig musik: från medelåldern organum, från Island tvångsång, från England gymel!

Ett praktiskt exempel på arbetet med material för intresserade finns på en LP-skiva av Marie Selander Styrbjörn Bergelt och Susann Broms (MILP-001, genom SAM distribution). Musikmuseets källor och musikforskarnas avhandlingar har en aktiv roll i ett 16-sidigt kommentarhäfte, där språket är pedagogiskt enkelt trots ämnet. Man tycker att raden av vissångare låter sin röst höras över sekler i vaggvisan "Sullan, lullan liten barn". Melodin har smekt barn av många nationaliteter på sin väg från en fransk handskrift på 1100-talet.

Eller tag den speciella, estlands-svenska traditionen med stråkarpan, där Styrbjörn har lagt ner ett stort arbete tillsammans med musikmuseichefen Gunnar Larsson.

HARRY OLT

□ Svensk Folkdansensemble — Sveriges första "professionella" — hade sin premiär i våras i Södertälje. Nu kommer man tillbaka i kväll, onsdag den 16 november, på Estrad — med bröllopsdanser, engelskor, sånglekar och västgötapolskor... Här hela ensemblen under ett träningspass — med danspedagogen Lilian Karina och initiativtagaren, dansforskaren Henry Sjöberg.

Foto: Anders Andersson